

Chybami se učíme

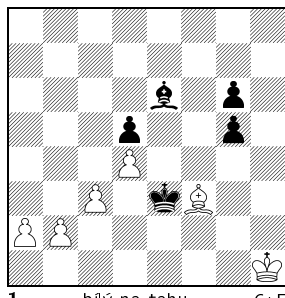
Analyza a vyprávění A. Mandlera po 47 letech

V roce 1964 Dr. Artur Mandler publikoval německy v Revue FIDE metodicky velmi zajímavý článek pod názvem „Chybami se učíme“ s podtitulem Jedna analýza, ve kterém rozebírá obsažnou střečkovou koncovku (viz diagram 6) ve formě diskuze profesora a jeho žáků. Studii ale za pomoci Fritze vyvrátil v roce 2003 John Beasley při práci na sbírce Mandlerových studií „Depth and Beauty (studie A. Mandlera)“ (str. 127, studie S512). Pokusil jsem se ji rekonstruovat – přidáním černého pěšce g6 jsem sice zabránil vedlejšímu řešení 1.Sc6, ale hlavní pointu původní Mandlerovy analýzy to nezachránilo, kromě autorského 1.Kh2! remizuje také 1.Kg2. Proto jsem šel ještě dál, potlačil autorovo řešení 1.Kh2, dopracoval přehledu a velmi podstatně přepracoval průvodní Mandlerův text. Je to můj dárek k nedožitým 120. narozeninám (* 5.1.1891) velkého českého analytika a skladatele, který ve své době nemohl těžit z rozvoje techniky a musel se obejít bez dnes nenahraditelných pomocníků, jako jsou šestikamenové databáze a šachové motory. Ale teď honem do lavic, vyučování už začíná!

Jaroslav Polášek

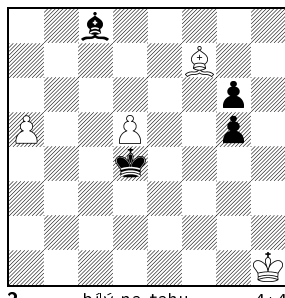
Jaroslav Polášek

věnováno A. Mandlerovi
ke 120. výročí narození

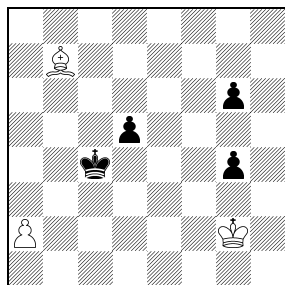

1 bílý na tahu 6+5

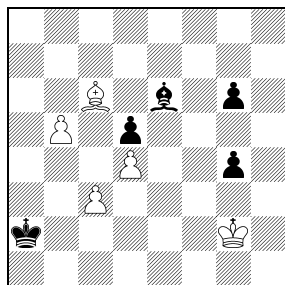
porovnejte s pozicí krále
mimo diagonálu h1-a8

2 bílý na tahu 4+4

3 č. na tahu remizuje? 3+4

4 č. na tahu remizuje? 5+5

„Dnes vyzkouším vaše analytické schopnosti, studenti,“ řekl profesor. „Co říkáte této jednoduché pozici (viz diagram 1)? Kdo se hlásí? Hochmane, máš slovo!“

„Bílý má prakticky dva pěšce navíc a proto by měl vyhrát. Nabízí se 1.Sg2 Kd3 2.a4 Kc2 3.a5 Kxb2 4.a6 Sc8 5.a7 Sb7 6.c4! a bílý vyhraje.“

„3...Kxb2? je ale hrubá chyba,“ namítl Lustig. „Černý měl bránit postupu pěšce 'a' tahem 3...Sc8. Po 4.Sxd5 Kxb2 5.Sf7 Kxc3 6.d5 Kd4 (viz diagram 2) 7.Se6 Sb7 by ho zachránila nevýhodná pozice bílého krále. Snadno by remizoval i po 5.Sc6 Kxc3 6.d5 Kb4 =.“

„Úvodník 1.Sg2? je špatný i z jiného důvodu,“ podotkl profesor, „po 1...Kf2 by se bílý král ocitl v matové síti a černý by dokonce vyhrál – postoupil by pěšcem na g3 a střelce převedl přes f5 na e4 (resp. f1). Zadržet je tedy jasný 1.Kg2 g4 (po 1...Kd2 2.Kg3! Kc2 3.Sg4 Sf7 4.Sd7! by zůstal černý střelec mimo hru) 2.Sd1 Kd2. Dál pokračujte sami.“

„Navrhují 3.Sa4!“ ozval se Kálert. „Po 3...Kc1 4.b4 Kb2 5.b5?! Kxc3 6.b6 Sc8 7.Sc6 Kxd4 8.b7 Sxb7 9.Sxb7 Kc4 (viz diagram 3) 10.Kg3 bílý vyhraje, jelikož postupně získá oba černé pěšce, např. 10...d4 11.Kxg4 d3 12.Kf3 Kc3 13.Sd5.“

Lustig byl ale jiného názoru: „Nemyslím, že bílý vyhraje. Po 5.b5 bych hrál 5...Sc8! Černý tak uzavře bílému střelci pole c6. Na 6.b6 hraje proto 6...Sb7.“

Kálert trval na svém: „Bílý stejně vyhraje. Musí jen místo 5.b5? hrát 5.Sc6! a teprve po 5...Kxc3 postoupit pěšcem 6.b5. Odpoví-li pak černý 6...Kxd4, dosáhne bílý tahy 7.b6 Sc8 8.b7 Sxb7 9.Sxb7 Kc4 10.Kg3 již známé vyhrané pozice.“ (viz diagram 3)

Teď se znovu přihlásil Hochman. Byl sice nejmladší, ale velmi nadaný. „Po 5.Sc6 bych navrhl místo 5...Kxc3? 5...Kxa2!. Po 6.b5 (viz diagram 4) 6...Kb3 7.b6 Sc8 8.b7 Sxb7 9.Sxb7 Kxc3 černý pěšce remizuje.“ Za tuto poznámku profesor chlapce pochválil, ale ozval se John: „Pane profesore, pozici jsem raději ověřil Fritzem a ten nesouhlasí. Napověděl pěknou studiovou výhru za bílého: 8.Kf2!! g3+ 9.Ke3! Kc4 10.b7 Sxb7 11.Sxb7 g2 12.Sxd5+! Kxd5 13.Kf2 s vyhranou pěškovkou.“

„Ale černý může hrát 6...Kb2!, aby se po 7.b6 Sc8 8.Kf2 g3+! 9.Ke3 zachránil tahem 9...g2, protože teď 10.Sxd5 není se šachem,“ bránil svou analýzu Hochman.

„To bohužel nepomůže,“ zapojil se do debaty Jaroslav, „bílý místo 8.Kf2? pokračuje razantním průlomem 8.c4!, aby po 8...dxc4 9.b7 Sxb7 10.Sxb7 Kb3 11.Se4 Kb4 12.Kf2 vyhrál. Pěšce 'c' zadržel králem, střelcem z hlavní diagonály pokryje pěšce d5 a současně pole g2.“

Teď se pro změnu Kálert snažil dokázat, že tah Sc8, navržený Lustigem, zachránil černému remízu: „Ale musíme ho hrát již ve třetím tahu 3...Sc8!, abychom po 4.Sc6 získali tempo 4...Kc2 5.b4 Kxc3, protože král na c3 nemusel jít delší cestou přes c1. 6.b5 Kxd4 7.b6 Kc4 8.b7 Sxb7 9.Sxb7 (viz diagram 3) a černý remizuje např. 9...d4 10.Kg3 d3 11.Kxg4 d2 11.Sf3 Kb4 =.“

„Tah 10.Kg3? je chyba,“ namítl John, „Fritz navrhuje 10.Sc8! a bílý zadržel černé pěšce a vyhraje, např. 10...d3 11.Sxg4 Kb4 12.Kf2 Ka3 13.Se6 nebo 10...Kb4 11.Sxg4 Ka3 12.Se6 g5 13.Kf3!“

„Tak jednoduché to ale není,“ kontroval Jaroslav. „Černý má ještě dvojpešce na g6 a toho využije k zesílení tlaku na královském křídle a v pozici 3 se studiově zachránil tahem 9...g5!. Tím ušetří cenné tempo a remizuje, protože po 10.Sc8 Kb4! bílý zabránil hrozbě 11...Ka3 jen za cenu ztráty tahu: 11.Se6 d4 =. A 10.Kg3 d4 vede do nevýhodné varianty pro bílého: 11.Kxg4 d3 12.Kf3 g4+ 13.Ke3 g3 remíza.“

„Snad je to skutečně remíza,“ řekl profesor. „Co myslíš Lustigu?“

„Co kdyby bílý po 4.Sc6 Sc8 místo 5.b4 pokračoval 5.Sxd5 a po 5...Kxb2 6.Sf7 Kxc3 7.d5 Kd4 (viz diagram 2) zahrál 8.Se6?“

„Na to má černý výmluvu 8...Sb7,“ reagoval Kálert, „a zremizuje vzhledem k vazbě pěšce d5 k bílému králi.“

„Zase ta vazba,“ poznamenal profesor. „Kdyby bílý král nestál na diagonále h1-a8, bílý by vyhrál.“

„Co tedy nejprve vylepšit postavení bílého krále,“ navrhl Kálert. „Po 3...Sc8 pokračujeme místo 4.Sc6? tahem 4.Kf2. Proti hrozbě 5.Sc6 už černý nemá dobrou obranu, neboť na 4...Sb7 hraje bílý 5.Sb3 Kc1 6.c4 dxc4 7.Sxc4 Kxb2 8.Se6 a černý nedokáže účinně bránit postupu pěšce 'd' – může se sice zkusit zachránit vazbou 8...Sa6 9.d5 Sc4, ale to se dá na pochod i druhý pěšec 10.a4! Kc3 11.a5 Kd4 a sám střelec je po 12.d6!! Sxe6 13.a6 zastavit nedokáže.“

„To je sice pěkná varianta,“ nedal se Lustig, „ale stejně je to remíza. Černý po 4.Kf2 hraje 4...Kc1 5.b4 Kb2 6.Sc6 Kxc3 7.b5 Kxd4 8.b6 Kc4 9.b7 Sxb7 10.Sxb7, a přestože na rozdíl od diagramu 3 má bílý krále na f2, na situaci to nic nemění; černý se zachránil stejným způsobem 10...g5!, např. 11.Sc8 Kb4! 12.Se6 d4 13.Sxg4 Ka3 14.Se6 g4! a sám bílý král nedokáže oba černé pěšce zadržet.“

„Máš pravdu Lustigu, na to Kálert při ústupu 4.Kf2 zapomněl,“ okomentoval profesor. „Takže bílý nedokáže vyhrát?“

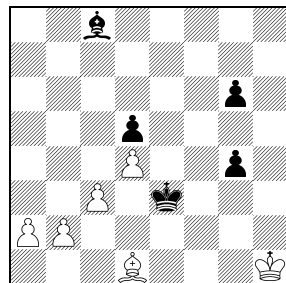
„Už to mám!“ zaradoval se Kálert. „Je potřeba hrát 4.Kg3!, tím král opouští nebezpečnou diagonálu a současně získá vyhrávající tempo v předchozí variantě (v pozici 3 bude mít krále už na g3).“

„Výborně,“ shrnul profesor. „Tím je studie vyřešena. Černého už nezachrání 4...Kc1 a na 4...g5 vyjde Hochmanova idea 5.Sc6 Kc2 6.Sxd5 Kxb2 7.Sf7 (nebo 7.Sg8) 7...Kxc3 8.d5 Kd4 (pozice 2 s bílým králem mimo diagonálu h1-a8) 9.Se6 a bílý vyhraje.“

„Čas pokročil, pro dnešek by to stačilo. Ještě si poznamenejte úkoly: V dnes probírané pozici se mohl bílý po 3...Sc8 4.Kf2?! Kc1 pokusit o výhru zajímavým tahem 5.b3!?!; zkuste rozebrat jeho důsledky, v příští hodině se k tomu vrátíme. Druhý úkol vidíte na diagramu 5. Po naší společné analýze by vám řešení nemělo dělat problémy, ale raději napovím: závěrečný obrat jsme dnes v takové podobě neviděli. Své rozbory můžete poslat mailem mému asistentu na jaroslav.polasek@brouzdej.net“

Jaroslav Polášek

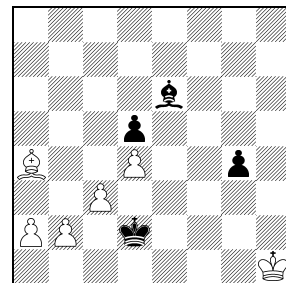
originál

5 bílý na tahu 6+5

A. Mandler

Revue FIDE 4/1964

6 bílý vyhraje 6+4

JUDr. Artur Mandler (* 5.1.1891 – † 20.10.1971), mezinárodní velmistr v kompozičním šachu, vyhrál Mistrovství Československa ve studiích 1955/56 a 1957/59. Byl redaktorem kompoziční části Čs. šachu 1954-1955 a Revue FIDE. Po předčasně smrti svého přítele Richarda Rétiho vydal knihu „Richard Réti: Sämtlichen Studien (1931)“. Vlastní studiové sbírky: „Výběr 64 věžových a pěškových studií (1964)“, „Dr. A. Mandler: Studie“ (1970 edice ÚDA).

Z rasových důvodů byl během druhé světové války vězněn v koncentračních táborech a přežil díky náhodě. Byl otcem filozofa Emanuela Mandlera, který nedávno zemřel.